

חינוך לחיים

וילך

וילך משה – לא התבאר בפר' להיכן הלך ולשם מה נצרכה? ומספר ביאורים נאמרו בזה. הרמב"ן פירש שמשה רבינו הלך ממחנה לויה לישראל כדי לכבדם קודם מותו כדי להיפרד. האבן עזרא פירש שמשה הלך לכל שבט ושבט כדי לברכם קודם מותו את הברכה האמורה ב'וזאת הברכה'. והכלי יקר כתב שהלך לכל יחיד ויחיד בכדי לדבר על ליבו ולהוכיחו בענייני התשובה הכתובים בפר' ניצבים. בכל אופן אנו רואים הנהגה שונה למשה רבינו, שהרי בכל שנות הנהגתו לא מצינו שמשה הלך אל העם אלא בכל פעם שביקש לדבר עם העם או לצוותו נקהלו כולם אליו אז מדוע ביום האחרון לחייו שינה מההנהגה הקבועה וכאן 'וילך משה' – הלך לכל שבט ושבט ולכל אחד ואחד? ועוד צריך להבין הפר' מתחילה בדברי משה שמסיים את תפקידו ובצורך להעביר הנהגה ליהושע, קופץ פתאום למצוות הקהל הנהגה פעם בשבע שנים ואז חוזר שוב למהלך העברת הנהגה ממשה ליהושע – מדוע מצוות הקהל נכתבה בדיוק באמצע?

ידוע שיש הבדל בין הנהגתו של משה להנהגת יהושע – 'פני משה כפני חמה' – פני יהושע כפני לבנה' משה היה בבחינת 'חמה' המאירה מכוחה העצמאי ואילו יהושע היה בבחינת 'לבנה' המקבלת אורה מן השמש. משה רבינו קיבל את התורה מפי הגבורה בלא אמצעי הוא היה נותן התורה ואילו יהושע היה המקבל. עפ"ז נראה שהיה עוד הבדל – אורו של משה היה מקרין ומשפיע בתוקף ובעוצמה ולכך לא היה צריך לרדת אל העם כדי ללמדם ולהורותם בדבר ה' אלא היה יכול להשפיע עליהם מרום מדרגתו בדומה לחמה שאורה רב ומשום כך משפיעה למרחקים בלא גבול. אולם הנהגת יהושע שאין לה אור עצמי המשפיע למרחוק צריכה להיות באופן שהמנהיג בא אל העם ומתקרב אליהם ורק ע"י כך ישפיע עליהם. כמו כן דרגתם העם השתנתה שהרי דורו של משה היה דור המדבר שהיה דור דעה ולפיכך יכול היה משה להשפיע עליהם אפי' שלא יתקרב אליהם ויביא עצמו לדרגתם. אולם דורו של יהושע כבר היה בדרגה נמוכה יותר, ולפיכך גרם הדבר שהיה צריך הוא להתקרב ולהביא עצמו אליהם כדי שיקבלו ויהיו מושפעים ממנו.

וזה מה שמשה מלמד את יהושע 'חנך לנער ע"פ דרכו' וזה סיבת השינוי שעשה ביום האחרון לחייו שהלך לכל ישראל ולא הקהילים אליו כדרכו בכל תקופת הנהגתו. כי רצה עכשיו – בשעת העברת שרביט הנהגה ליהושע להעמידו ולהורות לו על השינוי הנצרך באופן ההנהגה והתאמתו לדור החדש. כי עכשיו משתנה מ'חמה' ל'לבנה' ומעכשיו צריך הנהגה של קירבה אליהם כי אם לא, לא יצליח להשפיע עליהם כנצרך. אך פה הוצרך משה ללמד את יהושע דבר נוסף כי יש פה חשש גדול שאם יתקרב לעם תיפגם מנהיגותו, כי אם המנהיג מתקרב לעם מידי יש חשש שערכו של המנהיג ירד בעיניהם ועל ידי כך יחסר את הנכבדות הראויה לו, ואת האימה הנצרכת כדי שדבריו ישמעו. לפיכך לימד משה את יהושע שיש להקפיד על מעמדו כמנהיג ולשמור מכל משמר על כבוד זה שלא יפגם!!

זאת אומרת נצרך פה חיבור ושילוב בין התקרבות אל העם לבין הנהגה של תוקף ושררה. זו דרך הנהגה של כל מנהיג ומחנך בישראל!!! איך עושים זאת??

זה נלמד דווקא ממצוות הקהל!! – בהקהל הסדר הוא תוקעים בחצוצרות כדי להקהיל את העם, וכולם באים לעזרת הנשים שבמקדש ומעמידים שם בימה גדולה והמלך יושב עליה וכל העם סובבים אותו והוא קורא בפניהם מתוך ספר תורה. ע"י זה אומר החינוך יכנס חשק בלב העם לדברי התורה וערכה יגדל בעיניהם. ונשים לב הסדר הוא כך: המלך שהוא המנהיג הדגול ותפקידו לבוא מרום מעמדו ולהתקרב להמון העם וע"י כך להחדיר בהם את יקרת התורה ולרומם את אהבתה בלב העם. מאידך, בשעה שקורא יושב הוא על בימה מוגבהת וכבודו מתרומם בעיני העם, ותוקף מלכותו והנהגתו נראים לעין כל. באופן שיחד עם ההתקרבות אל העם, יש במעמד זה גם שמירה על כבוד המלך ועל רוממותו בעיני העם.

בהקהל יש: מצד אחד- המנהיג מתקרב אל העם ומצד שני חיזוק מעמדו בעיניהם. זו הדרך לכל מנהיג ומחנך!! ולכך מובן היטב מדוע נכתבה מצוות הקהל כחלק מסדר העברת הנהגה ממשה ליהושע. כי ברגע שעובר ליהושע חל שינוי באופן ההנהגה ויש צורך שהמנהיג ירד אל העם מחד, ובשמירה על כבודו מאידך, שני הדברים הללו כלולים במצוות הקהל והם משמשים כהמשך ישיר לפרשת העברת המנהיגות וממנה נלמדים הפרטים המעשיים הנצרכים לאופן ההנהגה. נמצאנו למדים כי על כל מחנך ומנהיג בכל עת ומצב לשלב את שני הדברים הללו גם יחד – מחד גיסא עליו למצוא מסילות לליבו של כל תלמיד ותלמיד ולקרב אליו את דברי התורה לפי ערכו, ומאידך, עליו לרומם את קרן התורה ולשמור על כבודה וכבודו לבל יתמעט אפילו כמלוא הנימה.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com